

ÜLEVAADE VABARIIGI VALITSUSELE JA RIIGIKOGULE 19.-20.06.2008 TOIMUNUD EUROOPA ÜLEMKOGU KOHTUMISEST

Ülemkogu kutsus liikmesriike üles jätkama Lissaboni lepingu ratifitseerimisega ning rõhutas vajadust jätkata samal ajal tööd konkreetsete tulemuste saavutamiseks kodanikele olulistes valdkondades. Lissaboni lepinguga edasimineku võimalusi käsitletakse konkreetsemalt järgmisel, 15.-16. oktoobril toimuval ülemkogul. Ülemkogu kutsus järgmist eesistujat ning Euroopa Komisjoni üles analüüsima meetmete asjakohasust järskude energiahinnatõusude leevendamiseks. Euroopa Ülemkogu kinnitas järeldustes Makedoonia liitumisläbirääkimiste perspektiivi, kui selleks vajalikud tingimused on täidetud. Välisministrid leppisid kokku Kuuba valitsuse vastaste meetmete tühistamises, toonitades samas, et Kuubas on vajalik inimõiguste olukorra parandamine ning kõikide poliitvangide tingimusteta vabastamine.

Pikemalt olulisematest küsimustest

1. Lissaboni leping

Ülemkogu kuulas ära Iiri peaministri ülevaate referendumi läbikukkumise võimalikest põhjustest. Otsustati toetada ratifitseerimisprotsessi jätkamist, märkides ühtlasi ära, et Tšehhi parlament ei saa Lissaboni lepingut ratifitseerida enne, kui konstitutsioonikohus on langetanud otsuse, kas leping on Tšehhi põhiseadusega kooskõlas. Lisaks Tšehhile on leping ratifitseerimata veel Hollandis, Küprosel, Belgias, Rootsis, Hispaanias ja Itaalias. Konkreetsemalt arutatakse Lissaboni lepinguga edasimineku võimalusi oktoobri ülemkogul.

2. Kõrgete toidu- ja kütusehindade mõju

Mitmed liikmesriigid ning samuti Euroopa Komisjon rõhutasid, et hinnatõusude leevendamiseks võetavad lühiajalised meetmed ei tohi olla vastuolus pikaajaliste eesmärkidega ega muutuda alalisteks. Paljud liikmesriigid juhtisid tähelepanu vajadusele aidata arenguriike, kes on toiduhindade kiirest tõusust enam mõjutatud. Toiduhindade tõusu ohjeldamise meetmete osas liikmesriikide arvamused lahknesid: oli liikmesriike, kes leidsid, et hinnakriis näitab, kui oluline on ühise põllumajanduspoliitika liberaliseerimine, samas kui teised liikmesriigid avaldasid kahtlust, kas see suund oleks muutunud kontekstis õige. Tulenevalt kaheksa liikmesriigi (sh Eesti) peaministri ühiskirjas toodud ettepanekutest liikmesriikide võrdseks kohtlemiseks põllumajandustoetuste vallas täiendati ülemkogu järeldustes, et lisaks põllumajanduse turule orienteerituse parandamisele on vajalik tagada ka õiglane konkurents ning nõukogu kutsuti üles neist kriteeriumidest johtuvalt ühise põllumajanduspoliitika tervisekontrolliga jätkama.

Peamiste sammudena energiahindade tõusu ohjeldamiseks näevad liikmesriigid meetmeid ühisturu, energiasäästlikkuse ja -sõltumatus suunas. Samuti soovitakse vähendada turuspekulatsioonidest tulenevat mõju hinnatõusule. Mitmed riigid soovisid, et ülemkogu kiidaks heaks maksupoliitiliste meetmete kasutamise hinnatõusu leevendamiseks. Samas oli suur hulk valitsusjuhte arvamusel, et leevendavate meetmete kasutamine on liikmesriikide pädevuses ning EL tasandil ei tohiks erandeid teha. Kompromissina kutsus ülemkogu järgmist eesistujat koostöös komisjoniga analüüsima meetmete asjakohasust järskude energiahinnatõusude leevendamiseks. Järelduste sõnastus on kooskõlas Eesti seisukohtadega.

3. Majandus-, sotsiaal- ja keskkonnaküsimused

Valitsusjuhid otsustasid toetada Slovakkia liitumist euroalaga vastavalt Euroopa Keskpanga ja Euroopa Komisjoni lähenemisarannetele. Lõplik laienemisotsus tehakse 8. juuli ECOFIN nõukogul. Eesti seisukohast on kindlasti positiivne, et erinevates lähenemisarannetes jäidi senise hinnastabiilsuse jätkusuutlikkuse kriteeriumi tõlgenduse juurde.

Ülemkogu kutsus nõukogu ja Euroopa Parlamenti üles saavutama lõplikud kokkulepped kliima- ja energiapaketi ja energia siseturu paketi osas Euroopa Parlamendi praeguse koosseisu ametiaja jooksul.

Ülemkogu tervitas Euroopa Tehnoloogiainstituudi loomist Budapesti. Lisaks kinnitati järeldustes, et uute agentuuride asukohana tuleb eelistada uusi liikmesriike, kus ei ole veel EL agentuure ega asutusi.

4. Justiits- ja siseküsimused

Ülemkogu kutsus komisjoni esitama võimalikud lahendused justiits- ja siseküsimuste valdkonna suuremahuliste infosüsteemide pikaajaliseks haldamiseks. Kuigi otsesõnu ei räägita agentuuri loomisest, vastab järelduste tekst Eesti huvidele.

Euroopa Ülemkogu tervitas ka esimest totalitaarrežiimide toimepandud kuritegude avalikku kuulamist, viidates rassismi- ja ksenofoobia raamotsusele, mis sai poliitilise heakskiidu 2007. aastal, ning märkis samas vajadust selle protsessiga jätkata.

5. Välisküsimused

Euroopa Ülemkogu järelduste välissuhete arutelul oli Eestile kõige olulisem Lääne-Balkani, Euroopa naabruspoliitika idamõõtme tugevdamise ja aastatuhande arengueesmärkidega seonduv.

Ülemkogu kinnitas oma järeldustes üle Lääne-Balkani regiooni Euroopa väljavaate ning tervitas viisavabaduse dialoogi kiiret arengut Montenegro, Serbia, Makedoonia, Albaania ning Bosnia ja Hertsegoviinaga, kellele Euroopa Komisjon on nüüdseks esitanud viisavabaduse teekaardid. Järeldustes kinnitati Makedoonia liitumisläbirääkimiste perspektiivi kui selleks vajalikud tingimused on täidetud. Need tingimused on sätestatud 2005. a Euroopa Ülemkogu otsusega, Kopenhaageni kriteeriumidega ning 2008. a veebruaris sõlmitud partnerluslepingus. Samuti tuleb leida kõiki osapooli rahuldav lahendus Makedoonia nimeküsimuses.

Ülemkogu tervitas ettepanekuid Euroopa naabruspoliitika idamõõtme loomiseks. Idamõõtme loomise eesmärk on Euroopa Liidu poliitika edendamine Euroopa naabruspoliitika idapoolsete partnerriikidega. Ülemkogu kutsus Euroopa Komisjoni üles esitama 2009. a kevadisele ülemkogule meetmed idapartnerluse praktiliseks rakendamiseks.

Ülemkogu rõhutas aastatuhande arengueesmärkide saavutamise vajadust ning kinnitas kindlalt oma 2005. a võetud kohustust saavutada ühine arengukoostöö rahastamise eesmärk - 2010. aastaks 0,56% kogurahvatulust ning 2015. aastaks 0,7% kogurahvatulust. Liikmesriike

Julgustatakse koostama rahvuslikud ajakavad, mis näitaks, kuidas kokkulepitud arengukoostöö rahastamise sihtmärgid on kavas saavutada.

Ülemkogu järeldustes toetatakse ka kõigi Euroopa Liidu liikmesriikide võimalikult kiiret ühinemist USA viisavabastusprogrammiga. Eesti arvates on vajalik kiire kokkuleppe saavutamine USAga, samuti on oluline võimalus jätkata kahepoolseid läbirääkimisi.

Ülemkogu raames toimunud välisministrite õhtusöögil arutasid Euroopa Liidu välisministrid olukorda Kosovos, Kuubas, Zimbabwes, Liibanonis ja Sudaanis.

Kosovo olukorda analüüsid arutasid välisministrid Euroopa Liidu tsiviilmissiooni (EULEX Kosovo) käivitamist, mis mitme poliitilise põhjuse tõttu on läinud aeglasemalt, kui algselt kavandati. Välisministrid kinnitasid, et Euroopa Liidul on stabiilsuse tagamisel Kosovos täita juhtroll. Tunnustati ÜRO peasekretäri senist tegevust, mis on muutnud võimalikuks ELi missiooni reaalse käivitamise ning võimaldab EL-ÜRO koostööd Kosovos edasi arendada. Peeti oluliseks, et ÜRO peasekretär annaks võimalikult kiiresti juhised ÜRO ajutise haldusmissiooni tegevuse ümberkorraldamiseks selleks, et ELi õigusmissioon saaks peatselt alustada. Samas on tähtis, et sellest hetkest algaval 120-päevasel üleminekuperioodil ei tekiks julgeolekuvaakumit. Missioon peab tegutsema kogu Kosovo ulatuses, kaasa arvatud serblastega asustatud põhjaosas.

Välisministrid arutasid olukorda Kuubal, kus põhiküsimus oli 2003. aastal kehtestatud ja 2005. aastal ajutiselt peatatud Kuuba valitsuse vastaste meetmete tühistamine. Välisministrid tegid otsuse piiravad meetmed tühistada, kuid toonitasid, et Kuubas on vajalik inimõiguste olukorra parandamine ning kõikide poliitvangide tingimusteta vabastamine. Inimõiguste olukorda jälgitakse järgneva aasta jooksul. Samas avaldasid välisministrid avaldasid lootust, et meetmete tühistamine aitab kaasa demokraatia- ja inimõigustealase dialoogi alustamisele Kuubaga. Kuuba praeguse valitsuse seniseid muudatusi ei tohi üle tähtsustada, kuna need on olnud teisejärgulised võrreldes reformidega, mida Kuuba vajab. Eesti toetas tugevalt Kuuba praeguse režiimi suhtes kriitilist hoiakut. Eesti peab äärmiselt oluliseks inimõiguste olukorra kiiret parandamist ja poliitvangide tingimusteta vabastamist Kuubal.

Välisministrid arutasid ka olukorda Zimbabwes ning rõhutasid, et presidendivalimiste teine voor 27. juunil 2008. a peab toimuma rahvusvahelistele standarditele vastavalt. Vabad valimised oleksid Zimbabwe kriisist väljumise teetähiseks. Väljendati kahetsust selle üle, et Euroopa Liidu ettepanek valimisvaatlejate saatmiseks on Zimbabwe poolt tagasi lükatud. Euroopa Ülemkogu kutsus Lõuna-Aafrika arengühendust (*South Africa Development Community*) ja Aafrika Liitu saatma võimalikult kiiresti ja võimalikult palju valimisvaatlejaid selleks, et kindlustada kuni valimistulemuste väljakuulutamiseni.

Euroopa Komisjoni välissuhete ja naabruspoliitika volinik Benita Ferrero-Waldner tõstatas 23. juunil 2008. a Viinis toimunud konverentsi, mis käsitles Nahr el-Baredi põgenikelaagri ülesehitamist Liibanonis ning kutsus liikmesiike üles panustama.

Ülevaate koostas Riigikantselei EL sekretariaat (Juhan Lepassaar, EL asjade direktori asetäitja, 6935200, juhan.lepassaar@rk.ee) koostöös välisministeeriumiga (Kristina Meius, poliitikadirektori osakonna 1. büroo direktor, kristina.meius@vm.ee, ja Piia Soms, Euroopa Liidu osakonna 1. büroo lauäilem, piia.soms@vm.ee).